

Особливості правового регулювання окремих договірних конструкцій

Гейнц Руслана Миколаївна

кандидат юридичних наук, доцент,

завідувач кафедри цивільного права

навчально-наукового юридичного інституту

ДВНЗ «Прикарпатський національний

університет імені Василя Стефаника»

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОГОВОРУ ПРО МЕДИЧНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ ЗА ПРОГРАМОЮ МЕДИЧНИХ ГАРАНТІЙ

Реформування системи охорони здоров'я, яке сьогодні проводиться в Україні, приводить до змін у нормативно-правовому регулюванні відносин, що складаються між лікарем та пацієнтом і появи нових договірних конструкцій, спрямованих на їх вдосконалення. Прикладом може слугувати договір про медичне обслуговування населення за програмою медичних гарантій, який було запроваджено Законом України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування в Україні» від 19.10.2017 р. (далі – Закон) [4]. Закон не містить дефініції договору, однак у ст. 8 визначає його сторони, істотні умови та вимоги до форми договору, що досліджується. Порядок укладення, зміни та припинення договору про медичне обслуговування населення за програмою медичних гарантій і Типова форма договору про медичне обслуговування населення за програмою медичних гарантій (далі – Типова форма договору) затверджені Постановою КМУ «Деякі питання договорів про медичне обслуговування населення за програмою медичних гарантій» від 25.04.2018 р. № 410 [1].

З аналізу положень ст. 8 Закону та Типової форми договору випливає, що сторонами договору, про який йдеться, є замовник і надавач. Замовником є

Уповноважений орган, а саме Національна служба здоров'я України (далі – НСЗУ), яка діє на підставі Положення про Національну службу здоров'я України, затвердженого Постановою КМУ № 1101 від 27.12.2017 р. [3].

Як центральний орган виконавчої влади, НСЗУ реалізує державну політику у сфері державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення. Пунктом 8 Типової форми договору передбачено, що «замовник зобов'язується оплачувати такі послуги відповідно до встановленого тарифу та коригувальних коефіцієнтів». Оплата таких коштів буде здійснюватися за рахунок Державного бюджету України. Таким чином, досліджуваний договір виступає засобом, спрямованим на забезпечення кожного права на охорону здоров'я та медичну допомогу, що є конституційним обов'язком держави, закріпленим у ст. 49 Конституції України і створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування. НСЗУ, будучи замовником медичних послуг і лікарських засобів за програмою медичних гарантій, вступає у ці договірні відносини з метою задоволення державних потреб, пов'язаних із медичним обслуговуванням населення. Відтак, договірні відносини за участю НСЗУ можна кваліфікувати як відносини з надання медичних послуг за державним замовленням.

Надавачем у договорі, що розглядається, виступає заклад охорони здоров'я усіх форм власності або фізична особа – підприємець, яка в установленому законом порядку одержала ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики. Пунктом 8 Типової форми договору передбачено, що «надавач зобов'язується надавати медичні послуги за програмою медичних гарантій пацієнтам». Надавачі послуг не перебувають у підпорядкуванні НСЗУ, є рівноправними учасниками правовідносин і, відповідно, договір про медичне обслуговування населення за програмою медичних гарантій є різновидом договорів про надання послуг, які знайшли своє закріплення у чинному ЦК України [7]. При цьому, зважаючи на те, що НСЗУ є публічно-правовим утворенням в частині відносин замовник – надавач медичних послуг, поділяємо думку І. Сенюти про те, що договір про медичне

обслуговування населення за програмою медичних гарантій є договором про надання послуг за державним замовленням [6, с. 67].

Законом визначено, що договір про медичне обслуговування населення за програмою медичних гарантій є договором на користь третіх осіб – пацієнтів у частині надання їм медичних послуг та лікарських засобів надавачами медичних послуг. При цьому, у пункті 13 Типової форми договору положення про договір на користь третіх осіб набуло дещо іншого формулювання, оскільки зазначається, що він є договором на користь третіх осіб – пацієнтів у частині надання їм медичних послуг надавачем. Звідси слідує, що існує неоднаковий підхід до визначення предмета досліджуваного договору – у Законі він ширший, позаяк охоплює, окрім медичних послуг, ще й забезпеченість пацієнтів лікарськими засобами. З огляду на те, що підзаконні нормативно-правові акти приймаються на виконання законів і не повинні їм суперечити, Типова форма договору, у цій частині, потребує узгодження із Законом.

Правовим наслідком укладення договору на користь третьої особи є виникнення в останньої права вимоги. Третьою особою на користь якої укладається договір, про який йдеться, є пацієнт – фізична особа, яка звернулася за медичною допомогою та/або якій надається така допомога.

Відповідно до ч. 1 ст. 636 ЦК України третя особа на користь якої укладений договір може бути встановлена або не встановлена у договорі. У пункті 14 Типової форми договору встановлено, що пацієнт набуває прав на отримання медичних послуг, пов'язаних з первинною медичною допомогою, згідно з договором з моменту подання надавачеві в установленому законодавством порядку декларації. Тобто, вираження наміру третьої особи скористатися наданим їй правом проявляється у вчиненні відповідної дії – укладенні Декларації про вибір лікаря, який надає первинну медичну допомогу (далі – Декларація про вибір лікаря), що затверджена наказом МОЗ України «Про затвердження Порядку вибору лікаря, який надає первинну медичну допомогу, та форми декларації про вибір лікаря, який надає первинну медичну

допомогу» від 19.03.2018 р. № 503 [5]. Отже, досліджуваний договір є таким, що укладений на користь невстановленої третьої особи. З цього приводу О. Я. Кузьмич зазначає, що з моменту укладення такого договору у третьої особи виникає секундарне право, яке трансформується у суб'єктивне тільки з настанням юридичних фактів, які спрямовані на персоніфікацію третьої особи, тобто встановлення її імені чи найменування [2, с. 169].

Досліджуючи правову природу Декларації про вибір лікаря І. Сенюта зазначає, що декларація має подвійне юридичне значення: а) засвідчує реалізацію права на вільний вибір лікаря (хоча фізична особа ще не є пацієнтом); б) є юридичним фактом, що підтверджує виникнення у фізичної особи статусу третьої особи за договором про медичне обслуговування [6, с. 69]. Таким чином, набуття статусу третьої особи у договорі про медичне обслуговування населення за програмою медичних гарантій поставлено у залежність від вчинення фізичною особою одностороннього правочину – укладення Декларації з лікарем. Іншими словами, персоніфікація третьої особи у договорі, що досліджується, здійснюється в Декларації про вибір лікаря. З цього моменту, у сторін договору про медичне обслуговування населення за програмою медичних гарантій, в інтересах конкретно визначеної фізичної особи, виникають взаємні права і обов'язки.

У пункті 5 ст. 8 Закону визначено умови, які є істотними для договору про медичне обслуговування населення за програмою медичних гарантій. До них відносяться: перелік та обсяг надання пацієнтам медичних послуг та лікарських засобів за програмою медичних гарантій; умови, порядок та строки оплати тарифу; фактична адреса надання медичних послуг; права та обов'язки сторін; строк дії договору; звітність надавачів медичних послуг; відповідальність сторін. Незважаючи на вказівку Закону, не всі із перелічених умов є такими, що беззастережно можна віднести до істотних. Зокрема, йдеться про права та обов'язки сторін, звітність медичних послуг, відповідальність сторін.

Договір про медичне обслуговування населення за програмою медичних гарантій укладається у письмовій (електронній) формі і підлягає опублікуванню на офіційному веб-сайті НСЗУ протягом п'яти днів з моменту його укладення.

З вище вложеного слідує, що договір про медичне обслуговування населення за програмою медичних гарантій є двостороннім, оплатним цивільно-правовим договором про надання медичних послуг на користь третіх осіб за рахунок коштів Державного бюджету України.

Список використаних джерел

1. Деякі питання договорів про медичне обслуговування населення за програмою медичних гарантій»: Постанова КМУ від 25.04.2018 р. № 410. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/410-2018-%D0%BF>

2. Договір як універсальна форма правового регулювання: монографія/за заг. ред. проф. В. А . Васильєвої. Івано-Франківськ, 2019. 399 с.

3. Положення про Національну службу здоров'я України: Постанова КМУ № 1101 від 27.12.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1101-2017-%D0%BF>

4. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування в Україні: Закон України від 19.10.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19>

5. Про затвердження Порядку вибору лікаря, який надає первинну медичну допомогу, та форми декларації про вибір лікаря, який надає первинну медичну допомогу: наказ МОЗ України від 19.03.2018 р. № 503. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0347-18>

6. Сенюта І. Правочин як підстава виникнення цивільних правовідносин у сфері надання медичної допомоги. *Підприємництво, господарство і право*, 2018. № 66-70

7. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>